

[Stats- og udenrigsministeren.]

komme et ønske, som ved flere lejligheder fra forskellig side er blevet fremsat her i det høje ting, idet der ved afgivelsen af en sådan årlig beretning vil blive givet tinget lejlighed til en drøftelse af Nordisk Råds virksomhed.

Idet jeg i øvrigt henviser til bemærkningerne til lovforslaget, skal jeg anbefale forslaget til det høje tings velvillige behandling.

Socialministeren (Bomholt): Jeg har her ved den ære for det høje ting at fremsætte forslag til lov om oprettelse af et socialforskningsinstitut.

Som det fremgår af bemærkningerne til forslaget, er dette indeholdt i en betænkning, afgivet i december 1956 af et i marts 1955 nedsat udvalg, der havde til opgave at overveje formen for tilvejebringelse af faste og varige rammer for det sociale forskningsarbejde. Det foreliggende lovforslag er med enkelte ændringer, hovedsagelig af redaktionel karakter, identisk med udvalgsflertallets indstilling.

Der har i en årrække været stigende interesse herhjemme for praktisk socialforskning, og på adskillige felter har der — f. eks. i forbindelse med overvejelser om ny eller bestående lovgivning — været gennemført undersøgelser med henblik på at belyse specielle sociale forhold. Jeg kan i denne forbindelse nævne de undersøgelser, der har været foretaget af kommune- og fattighjælpsklientellet, af de enlige mødres problemer, af de forskellige særforsoresgrupper, og ikke mindst de undersøgelser, der har været foretaget inden for børneforsorgen. Endvidere kan der være grund til at omtale ungdomskommissionens mangesidige undersøgelser.

De nævnte undersøgelser har imidlertid haft en spredt og tilfældig karakter, og man har i høj grad savnet et langsigtet forskningsprogram. Betegnende for de hidtidige undersøgelser er det således, at disse, som jeg netop nævnte, i vidt omfang er blevet

foretaget i anledning af påtænkte lovgivningsmæssige — eller administrative — foranstaltninger. Initiativet er i en række tilfælde direkte blevet taget af kommissioner og udvalg. Ofte har disse dog måttet indskrænke sig til at anvende de oplysninger, som tilfældigt var for hånden, fordi man ikke har haft mulighed for at foretage eller har ment at kunne afvente resultaterne af mere dybtgående studier.

Savnet af oplysningsmateriale af mere alsidig karakter dannede baggrunden for, at min forgænger, socialminister Strøm, i marts 1955 nedsatte et udvalg til nærmere overvejelse af, hvorledes man kunne tilvejebringe mere faste og varige rammer for socialforskningen. Til formand for udvalget blev udpeget professor Frederik Zeuthen, og udvalget blev i øvrigt sammensat således, at en række universitetsprofessorer dækkede de forskellige discipliner, der bidrager til socialforskningen, medens en række repræsentanter for den statslige og kommunale administration repræsenterede de kredse, som i særlig grad har brug for forskningsresultaterne.

For at danne sig et indtryk af behovene for forskning på det sociale område har udvalget rettet forespørgsel til et stort antal institutioner og foreninger, hvoraf det overvejende flertal inden for deres område har peget på betydningsfulde spørgsmål, som trænger til videnskabelig undersøgelse. Jeg kan eksempelvis nævne forslag om undersøgelser af de gamles forhold i almindelighed, herunder af deres behov, deres levevilkår og af deres ønsker med hensyn til boliger, beskæftigelse m. v., og undersøgelser af hospitalspatienters og ulykkesramtes erhvervsproblemer.

Selv om ikke alle de fremsatte forslag er lige vigtige, understreger de i høj grad det behov, der efter udvalgets mening er her i landet for en effektiv og rationel socialforskning, særlig vedrørende de eksisterende sociale ordningers virkeområde, vedrørende specielle persongrupperes forhold og vedrørende sociale problemer af mere

[Socialministeren.]

almen karakter. Det er udvalgets opfattelse, at socialforskningen, såfremt man tilvejebringer de fornødne forskningsmuligheder, kan give betydningsfulde bidrag til en upartisk belysning af disse spørgsmål.

På grundlag af de hidtidige erfaringer og de ønsker om socialforskning, der fra forskellige side er bragt frem for udvalget, er dette ved sine videre overvejelser nået til det resultat, at en effektiv socialforskning må forudsætte, at der skabes mulighed for kontinuerlig forskning gennem et langsigtet forskningsprogram og gennem tilknytning af faste medarbejdere, der har kendskab til forskningsområderne og arbejdsmetoderne, og som har tid til at følge såvel socialpolitikken som samfundsvidenskabernes udvikling.

Der må endvidere være mulighed for i økonomisk overkommeligt omfang at imødekomme såvel aktuelt prægede forskningsønsker, der fremkommer fra offentlige og private institutioner, som forskningsopgaver, der har et bredere og længere sigte.

Det betones samtidig af udvalget, at der må tilvejebringes et nært samarbejde mellem repræsentanter for de forskellige forskningsgrene, som bør deltage i opgavernes løsning, og at der må tilstræbes en organisationsform, som på den ene side har løbende forbindelse med de organer, som arbejder med praktiske sociale problemer, og som på den anden side sikrer den forskningsfrihed og mulighed for offentliggørelse af forskningsresultater, som er en forudsætning for videnskabeligt arbejde.

Udvalget har været opmærksom på, at der er forskellige muligheder at vælge imellem ved iværksættelsen af en sådan mere omfattende socialforskning. Man kunne lade denne forskning foregå inden for hver administrationsgren for sig. Man kunne henlægge forskningen til universiteterne, eller man kunne endelig tilvejebringe et selvstændigt forskningsinstitut.

Udvalget har afvist den første mulighed med den begrundelse, at en udbygning af forskningen inden for de enkelte administrationsgrene vil indebære oprettelsen af en række forskellige små forskningscentre, hvad der er uøkonomisk og i øvrigt ikke løser de praktiske vanskeligheder, man

hidtil har lidt under. Endvidere er det fremhævet, at skiftende ministre og tjenestemænd kan have forskellig indstilling med hensyn til forskningsopgavernes art og friheden til deres løsning.

Med hensyn til muligheden for at henlægge forskningsarbejdet til universiteterne er det fra udvalgets side anført, at de omhandlede opgaver kræver et samarbejde mellem en række forskellige forskningsgrene, og at der derfor måtte organiseres et samarbejde på tværs af fakulteter og lærestole, hvilket ikke menes at passe ind i det danske universitetssystem; en sådan løsning ville endvidere fjerne forskningsarbejdet fra den nære kontakt med det praktiske arbejde på det socialpolitiske område. Yderligere ville det efter udvalgets opfattelse betyde, at det alene blev overladt til universitetslærernes skøn at afgøre, om en given forskningsopgave skulle tages op, og hvilken prioritet denne skulle have.

Udvalget har derfor foretrukket den tredje mulighed: et fritstående forskningsinstitut med tilknytning til såvel institutioner og organisationer inden for det sociale arbejde som til universiteterne. En sådan ordning svarer i princippet til opbygningen af Danmarks pædagogiske institut og byggeforskningsinstituttet. Efter udvalgets forslag skulle instituttet stå til rådighed for alle ministerier og andre organer, der har socialpolitiske opgaver, og der peges navnlig på, at det ved en sådan ordning vil være muligt at udnytte de forskellige arter af teoretisk sagkundskab, at opretholde kontakten med universiteterne og andre forskningscentre, den sociale administration, arbejdsmarkedets organisationer m. v. og at udnytte disse institutioners erfaringer og oplysninger.

Regeringen kan tiltræde udvalgets indstilling såvel med hensyn til ønsket om, at der tilvejebringes fastere rammer for den sociale forskning her i landet, som med hensyn til forslaget om, at dette sker ved oprettelse af et egentligt socialforskningsinstitut. Man deler den i betænkningen hævdede opfattelse, at der ikke, som forholdene er nu, for lovgivningsmagten, administrationen og offentligheden foreligger tilstrækkeligt materiale til belysning af de sociale ordningers funktion, deres virkning for den enkelte og deres øvrige virkninger,

[Socialministeren.]

bl. a. på det økonomiske liv. Det forhåndenværende oplysningsmateriale giver ikke tilstrækkeligt grundlag til at skønne over, om de anvendte offentlige midler til de forskellige samfundsmæssige foranstaltninger får den størst mulige nyttevirkning og sættes ind på de mest betydningsfulde steder. Hvor så betydelige beløb, som tilfældet er, anvendes, bør ingen brugbar metode forsømmes til at belyse de forskellige ordninger og de stadig skiftende sociale forhold, som danner baggrunden for eksisterende og fremtidig lovgivning. Forudsætningen for effektive og hensigtsmæssige ordninger inden for det sociale område — også inden for andre samfundsmæssige områder — og for den mest økonomiske gennemførelse af disse ordninger må efter regeringens opfattelse være, at der skabes mulighed for virkelig dybtgående og systematiske undersøgelser af de herhenhørende problemer — en mulighed, man ikke hidtil har haft — og som man må mene kun kan tilvejebringes ved etablering af et egentligt forskningsorgan.

I konsekvens heraf fremsættes nærværende lovforslag, idet jeg dog gerne vil henlede opmærksomheden på, at det pågældende socialforskningsinstitut — som det fremgår af bemærkningerne — bl. a. under hensyn til de i øvrigt igangværende sparebestrebelse inden for det offentlige agtes iværksat i mindre omfang end foreslået i udvalgets betænkning og med et væsentlig mindre budget. Jeg vil dog gerne bemærke, at der til det stærkt nedskårne budget eventuelt må føjes et mindre beløb — på ca. 7 000 kr. årligt — idet udvalget over for ministeriet har givet udtryk for det ønskelige i, at de i betænkningen foreslåede lønninger til det påtænkte instituts 3 forskningsledere forhøjes til samme niveau, som gælder for afdelingslederne ved Danmarks pædagogiske institut.

Ud over de begrænsninger i udgifterne ved forslagens gennemførelse, der følger af det reducerede budget i forhold til udvalgets forslag, vil jeg gerne stærkt understrege de besparelser, etableringen af et permanent forskningsinstitut må antages at ville resultere i på de enkelte styrelser budgetter. Udgifterne ved forslagens gennemførelse må efter regeringens opfattelse

i det hele anses for ringe i forhold til den fordel, som man mener vil fremkomme derved, at instituttet gennem sin virksomhed bidrager til fremme af mere rationelle ordninger med deraf følgende økonomiske besparelser.

Idet jeg i øvrigt henviser til de bemærkninger, der er knyttet til lovforslaget, skal jeg herefter tillade mig at anbefale dette til hurtig og velvillig behandling i det høje ting.

Landbrugsministeren (Skytte): Jeg skal tillade mig for det høje ting at fremsætte forslag til lov om udlån til statshusmandsbrug m. m.

I overensstemmelse med de ønsker, som blev fremsat under behandlingen af forslaget til den i foråret gennemførte tillægslov til statshusmandsloven, er der nedsat en kommission til overvejelse af en række spørgsmål vedrørende statshusmandslovgivningen, herunder spørgsmål om ændring af forskellige af de regler om statshusmændenes lånevilkår, som indeholdes i de årlige udlånslove.

Da det må påregnes, at kommissionen først kan slutte sit arbejde hen på foråret, og eventuelle nye udlånsregler således først vil kunne blive gældende for finansåret 1959-60, er det foreliggende lovforslag udformet efter samme retningslinjer som de foregående udlånslove.

Byggeomkostningerne for husmandsbygninger er ifølge opgørelse fra det statistiske departement steget med 2,2 pct. i tiden fra 15. august 1956 til 15. august 1957.

Uanset denne stigning er maksimumsbeløbene for samtlige låneformer efter indstilling fra jordlovsudvalget optaget i forslaget med samme beløb som i den gældende udlånslov. Ligeledes er rådighedsbeløbene for det kommende finansår ansat til samme størrelse som for indeværende finansår.

I anledning af de ved den tidligere nævnte tillægslov til statshusmandsloven gennemførte regler om lån til el- og vandforsyningsanlæg er der foretaget en ajourføring ved et par mindre ændringer i affattelsen af forslagens §§ 1 og 2.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslaget til det høje tings hurtige og velvillige behandling.